

EU-NYTT/ INFO FRÅN KEMI

EU nu halvvägs mot beslut om Reach

På luciadagen tog EU:s konkurrensministrar sin politiska överenskommelse till Reach. Drygt en månad tidigare röstade EU-parlamentet ja till en kompromiss om den nya förordningen.

Eftersom ministerrådet och parlamentet står relativt nära varandra är chansen stor att lagstiftningen ska kunna träda i kraft under 2007. Den kommande lagen ska ersätta 40 nuvarande lagar om kemikalier. Förslaget innehåller grundläggande förändringar. Industrin ska registrera cirka 30 000 ämnen före år 2016 och riskbedöma cirka en tredjedel av dessa. Enligt Kemi har både ministerrådets och parlamentets förslag brister när det gäller testkraven på kemikalierna. Kunskapen om miljö- och hälsoegenskaperna hos de flesta av de 20 000 ämnen i volymer mellan ett och tio ton kommer troligtvis att vara dålig även i framtiden.

– Ministerrådet är ett strå vassare när det gäller testkraven på kemikalier i volymer mellan 10 och 100 ton, anser Jan Hammar, Kemi. Där vill EU-parlamentet föra in undantag som gör det lättare för industrin att slippa testa kemikalierna. Men parlamentet är tuffare på många andra punkter. Både rådet och parlamentet vill föra in utbytesprincipen i tillståndsprövningen för särskilt farliga ämnen, det vill säga att man ska byta ut ett ämne om det finns säkrare alternativ. Men tillämpningen av utbytesprincipen är bredare i parlamentets förslag. Å andra sidan fanns det överhuvudtaget inte med i kommissionens förslag. Det gjorde inte heller information om varor. Också när det gäller kundens rätt att få veta vilka farliga kemikalier en produkt innehåller går parlamentet längre än rådet.

– Parlamentet vill också ha allmänna aktsamhetsregler, det vill säga att företagen måste garantera säker hantering av kemikalierna. Det saknas helt i rådets överenskommelse. Sverige hade velat se betydligt starkare kemikalie regler.

– Men sammantaget är det ett mycket betydelsefullt och positivt beslut. Europas med-

borgare får ett avsevärt bättre skydd jämfört med i dag. Vi har fått gehör för flera av våra viktigaste prioriteringar, menade miljöminister Lena Sommestad, som också ansåg att reglerna om utbyte av farliga ämnen blev en framgång. Storbritanniens miljöminister Willy Bach sade att det kommer bli svårt för EU-parlamentet att hävda sina strängare krav på utbyte eftersom rådet och kommissionen nu går hand i hand.
Källor: Kemikalieinspektionen, Miljödepartementet och Europeiska unionens råd

Jordbrukets kemikalieanvändning ökar

Trots politiska beslut om att minska användningen av kemikalier så ökar beroendet av kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket. Det visar en granskning som P1-programmet Kaliber har gjort. Samtidigt som beroendet ökar finns det fortfarande en stor brist på kunskap om kemikalernas effekter på hälsa och miljö. – Det som egentligen oroar oss allra mest är att intensiteten i form av antal behandlingar är fortsatt ganska hög. Den har inte förändrats nämnvärt sedan 20 år tillbaka i tiden, säger Peter Bergkvist vid Kemi. Även om mängden kemikalier har minskat på 20 år, så besprutar bönderna idag sina fält allt oftare. Varje besprutning innebär en risk både för hälsan och miljön. Samtidigt som kemikalieanvändningen ökar vet man fortfarande väldigt lite om konsekvenserna på lång sikt, och om kombinationer av olika ämnen. Det hävdar Maria Wivstad vid Lantbruksuniversitetet i Uppsala efter att ha gått igenom den forskning som finns om risker med bekämpningsmedel. Men man vet att det finns rester av bekämpningsmedel, särskilt i vattenmiljön och att redan små, knappt mätbara mängder kan förorsaka skador, hos till exempel laxfiskar. – Det är en hormonell effekt. Väldigt väldigt små mängder påverkar deras lekbeteende så att timingen inte stämmer med befruktningen, så att fortplantningen störs, säger Maria Wivstad. De här effekterna gör det desto mer angeläget att begränsa kemikalieanvändningen i jordbruket, menar Peter Bergkvist vid Kemi.

Men trots riksdagens beslut om en giftfri miljö om tio år syns ännu inga tecken på en minskning. Den nya kemikalielagstiftning som håller på att förhandlas fram inom EU lär inte heller bidra till att minska riskerna, befarar Peter Bergkvist. Försiktighetsprincipen, alltså att misstanken om att ett ämne är skadligt ska räcka för att stoppa det, har haft en stark ställning i Sverige. Men den principen har inte alls samma tyngd inom EU. – Vi märker att de produkter som vi tidigare sett allvarligt på och förbjudit har man inom EU accepterar fullt ut. Där har argument som försiktighetsprincipen inte varit så bärkraftiga, säger Peter Bergkvist. *Källa: SR 23/10-05*

Hur påverkar läkemedel miljön?

Läkare kan nu använda Fass för att ordinera de mediciner som påverkar miljön minst. För första gången har läkemedel miljöklassats på läkemedelsportalen fass.se. Substansen escitalopram som ingår i magsårsmedicinen cipralex bryts ner långsamt men lagras inte i vattenlevande djur. Det går numera att läsa i Fass. Hittills har läkemedel mot magsår och depression miljöklassificerats i ett pilotprojekt. Hormoner och antibiotika står på tur. Det är känt att de kan ha miljöeffekter och därför är det viktigt att snabbt få med dem i systemet. Läkaren kan nu avgöra vilket av två likvärdiga läkemedel som har minst miljöpåverkan – även om möjligheten att bota patienten kommer i första hand. Bakom klassificeringen står Läkemedelsindustriföreningen, Apoteket AB, Läkemedelsverket, Stockholms läns landsting och Sveriges kommuner och landsting. *Källa: <http://fass.se>*

Läkemedel ska miljöriskbedömas

Den 30 oktober 2005 trädde EU:s nya läkemedelsdirektiv i kraft – den gäller läkemedel för både människor och djur. – Där trycker man på att man ska göra miljöriskbedömningar. Det är ett förtydligande jämfört med tidigare, säger Anna-Karin Johansson, Läkemedelsverket (LMV). Ett veterinärläkemedel kan enligt det nya direktivet nekas godkännande på grund av miljörisker. Men när det gäller humanläkemedel får inte miljöriskbedömningen vägas in i godkännandet. Däremot kan läkemedelsmyndigheten kräva åtgärder för att minska riskerna med användningen, till exempel tydlig märkning.

Riktlinjer för hur miljöriskbedömningen ska göras finns hittills bara för veterinärläkemedel. Under ett möte i slutet av oktober underströk både industri och den europeiska läkemedelsmyndigheten EMEA att det är viktigt att snabbt få fram liknande riktlinjer för humanläkemedel. *Kontakt: Anna-Karin Johansson, LMV, tel 018 – 17 47 73, e-post, anna-karin.johansson@mpa.se*

SKÅNENYTT

Projektläge-Temadagar 2005

Tre temadagar, med inriktning på delmålsåtgärder inom Giftfri miljö, är nu genomförda enligt VP:en för 2005:

- Utfasning av särskilt farliga ämnen – Mer kunskap och information enligt delmål 1, 2 och 3 i Giftfri miljö målet - den 22 mars 2005 i Hässleholm,
- Användning av PRIO-databasen i den operativa kemikalietillsynen - den 7 juni 2005 i Lund, samt
- Utfasning av särskilt farliga ämnen vid prövning och tillsyn. Miljömål i rättstillämpning. Miljöanpassad upphandling - den 24 november 2005 i Höör

Samtliga temadagar samlade många deltagare och har kunnat genomföras med hjälp av flera ”kända” föreläsare. Temadagarnas programinnehåll är inlagt på Lst:s webbplats under Vår verksamhet, Miljö- och hälsa, Samordnad kemikalietillsyn, Projektvägledning, Tillsynsvägledning, Tillsynspaket 6.

BESLUT AV INTRESSE

Företag måste själva ha kunskap om kemikalier

Miljööverdomstolen gav i vintras tillstånd till utökad produktion vid Akzo Nobels anläggningar i Stenungsund norr om Göteborg och till befintlig och utökad verksamhet vid Skoghalls bruk vid Väneren. Enligt domarna får dock bolagen inte använda råvaror, insatskemikalier eller kemiska produkter för vilka det saknas dokumenterad kunskap om miljöriskerna. Det gäller risker förenade med dålig nedbrytbarhet, potential för akut och kronisk toxicitet och bioacku-

mulering. Kravet gäller från år 2007, med möjlighet till undantag i enskilda fall. Villkoren om kemikalier har företagen överklagat till HD. Naturvårdsverket bestrider i två yttranden överklagandena på samtliga punkter. Verket framhåller bland annat att: - Kunskapskravet enligt miljöbalken (2:a kapitlet, 2:a paragrafen) innebär att den som bedriver miljöfarlig verksamhet måste ha kännedom om de risker för effekter på hälsa och miljö som användningen medför. Det är en förutsättning för att kunna fullgöra sina skyldigheter enligt miljöbalken i fråga om försiktighetsmått och produktval (2:a kap, §§ 3 och 6). - Utifrån tillverkares och importörers information om farlighet och risker måste företagen göra en egen bedömning om riskerna med användningen i den egna verksamheten. Kunskapskravet kan ofta uppfyllas utan tester, även när miljödata saknas. Istället kan företagen använda allmänna resonemang, metodiken QSAR som utgår från ett ämnes kemiska struktur samt EU-dokumentet Technical Guidance Document on Risk Assessment. Naturvårdsverket påpekar vidare att det är bolagens sak att visa att kostnaden för en åtgärd inte är miljömässigt motiverad eller orimligt betungande. Det är stora verksamheter med stor miljöpåverkan och det krävs ett villkor med en tidsgräns då bolagen måste sluta använda kemikalier som de saknar kunskap om, anser Naturvårdsverket. Källa: Yttrande om Akzo Nobel med Naturvårdsverkets diarienummer 612-4499-05, mål nr T 2303-05, rotel 5 vid Högsta Domstolen. Yttrande om Stora Enso med Naturvårdsverkets diarienummer 612-4498-05, mål nr T 1711-05, rotel 5 vid Högsta domstolen. Kontakt: Åsa Wiklund Fredström, Naturvårdsverket, tel 08-698 12 25.

ÖVRIGT

Nya, ändrade bestämmelser inom kemikalieområdet

- *Statens jordbruksverks föreskrifter om tillstånd och kunskapskrav för användning av vissa bekämpningsmedel* SJVFS 2005:51 Ny

- *Förordning om kemiska produkter och biotekniska organismer* (SFS 1998:941) SFS 2005:709. Ändring: 24 och 28 §§ samt rubriken före 28 §. Ny: 28 a §

- *Förebyggande av allvarliga kemikalieolyckor* (AFS 2005:19) AFS 2005:22. Ändring: Till ikraftträdande och övergångsbestämmelser skall införas två nya stycken

- *Kemikalieinspektionens föreskrifter om klassificering och märkning av kemiska produkter* KIFS 2005:7 Ny.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2006 då inspektionens föreskrifter (KIFS 1994:12) om klassificering och märkning av kemiska produkter skall upphöra att gälla.

- *Kemikalieinspektionens föreskrifter om kemiska produkter och biotekniska organismer* (KIFS 1998:8) KIFS 2005:8. Ändring: 1 kap. 1 §, 2 kap. 1-2 och 4-5 §§, 3 kap. 1-2 och 4-4 a §§, 4 kap., 6 kap. 2 §, 8 kap. 1-2 §§, 10 kap. 15 §, 14-16 kap., bilagorna 4, 6, 8, 9 och 10, Ny: 7 kap. 4 § punkt 20, och två nya bilagor, 16 och 17. Upphör: 17-20 kap

Jolanta Green
Projektsamordnare